<u>(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)</u>

[१९९६] ३ एस. सी. आर ४०५

मेसर्स साऊथ ईस्ट एशिया शिपिंग कंपनी. लिमिटेड.

- विरुद्ध -

मेसर्स नव भारत एन्टरप्रायझेस प्रय. लिमिटेड. आणि इतर .

मार्च १३, १९९६.

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ति के. वेंकटस्वामी]

दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८: कलम २० (सी).

दावा - अधिकारिता -वादकारण -मुंबई येथे करण्यात आलेला करार - कराराची अंमलबजावणी देखील मुंबईत करणे आवश्यक आहे -दिल्लीत अंमलात आणलेल्या कराराच्या अभिवृध्यर्थ बँक हमी - कराराच्या पूर्ततेसाठी मुंबईला हमीचे हस्तांतरण - बँक हमीची अंमलबजावणी करण्याविरुद्ध निरंतर व्यादेशाची मागणी करणारा दावा दिल्ली उच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आला -टिकण्यासारखा नाही असे मत व्यक्त करण्यात आले - असे मत व्यक्त करण्यात आले कि दिल्ली येथे कुठलेही वादकारण उद्भविले नाही - असे मत व्यक्त करण्यात आले कि दिल्ली येथे बँक हमीची अंमलबजावणी आणि करार पूर्ततेसाठी मुंबईला पाठवणे हे दिल्ली येथे दावा सुरु करण्याचे वादकारण नाही- योग्य न्यायालयात वादपत्र सादर करण्यासाठी परत पाठविणे योग्य आहे

वादकारण - याचा अर्थ -असे मानले की ज्यात अनेक तथ्यांचा समावेश असतो ज्या कायदेशीर हानीच्या निवारणासाठी अंमलबजावणी करण्याचे कारण देतात.

ए. बी. सी. लॅमिनार्ट प्रा. लिमिटेड आणि अन्य - विरुद्ध - ए. पी. एजन्सीज, सालेम, [१९८९] २ एस. सी. सी. ई. १६३, उद्धृत.

दिवाणी अपील अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. १११६/१९८१.

एफ. ए. ओ. (ओएस) क्रमांक ५६/१९७९ मधील दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १९.०२.८० रोजीच्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी आर. एस. सोधी, (एन. पी.)

जे. बी. डी. अँड कंपनीसाठी श्रीमती ए. के. वर्मा

न्यायालयाचा पुढील आदेश देण्यात आलाः

विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने दिनांक १९ फेब्रुवारी १९८० रोजी एफ. ए. ओ. (ओ. एस.) क्र. ५६/७९ मध्ये दिलेल्या आदेशावरून केले आहे. दिनांक १६ जुलै १९७७ रोजी बँक हमी लागू करण्यापासून अपीलकर्त्याच्या निरंतर व्यदेशासाठी उत्तरवादींनी दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या मूळ न्यायशाखेत दावा दाखल केला होता. विद्वान एकल न्यायाधीशांनी असे मत मांडले की वादकारणाचा कोणताही भाग उच्च न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्रात उद्भवला नाही आणि म्हणूनच, दाव्याची सुनावणी करण्यासाठी न्यायालयाला अधिकारक्षेत्र नाही. अपील केल्यावर, खंडपीठाने असा निष्कर्ष काढला की बँक हमी दिल्लीत अंमलात आणली गेली होती आणि देयके दिल्लीत द्यायची होती, त्यामुळे उच्च न्यायालयाला या दाव्याची सुनावणी करण्याचा आणि एकल न्यायाधीशाच्या निर्देशांचे अधिकारक्षेत्र आहे.

अपील केल्यावर, खंडपीठाने असा निष्कर्ष काढला की बँक हमी दिल्लीत अंमलात आणली गेली होती आणि देयके दिल्लीत द्यायची होती, त्यामुळे उच्च न्यायालयाला या दाव्याची सुनावणी करण्याचे अधिकारक्षेत्र आहे आणि वादपत्र योग्य न्यायालयात सादर करण्यासाठी परत करण्याचे विद्वान एकल न्यायाधीशाचे निर्देश कायद्याने योग्य नव्हते. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील करण्यात आले.

दिल्ली उच्च न्यायालयाला या खटल्याची सुनावणी करण्याचा अधिकारक्षेत्र आहे की नाही हा एकमेव वाद आहे. हा करार मुंबईत अंमलात आणला होता हे मान्य केलेली स्थिती आहे. पशुधनाचा माल कांडला येथून दमण किंवा जेद्दाहला जहाजातून नेण्यात येणार असल्याने करारांतर्गत कर्तव्य आणि दायित्व मुंबईत पार पाडणे आवश्यक होते, हे देखील मान्य आहे. मुंबईत कंत्राटाची अंमलबजावणीच्या अभिवृध्यर्थ, उत्तरवादींनी दिल्लीत बँक हमीची अंमलबजावणी केली होती आणि कराराच्या अंमलबजावणीसाठी ती मुंबईला पाठवली होती, ही देखील एक मान्य स्थिती आहे. त्यामुळे वादकारणाचा काही भाग दिल्लीत उद्भवला होता का, हा प्रश्न आहे. उत्तरवादींच्या विद्वान वकिलांनी *ए. बी. सी. लॅमिनार्ट प्रायव्हेट . लिमिटेड आणि अन्य - विरुद्ध - ए. पी. एजन्सीज, सालेम,* [१९८९] २ एस. सी. सी. १६३ मधील या न्यायालयाच्या निकालावर भर दिला होता असा युक्तिवाद करण्यासाठी की वादकारणाचा काही भाग दिल्लीत उद्भवल्यामुळे, उच्च न्यायालयाच्या मूळ न्यायशाखेला

दाव्याची सुनावणी करण्याचे अधिकारक्षेत्र आहे. हा युक्तिवाद आम्ही मान्य करू शकत नाही.

हा निश्चित कायदा आहे की वादकारणामध्ये अनेक तथ्यांचा समावेश असतो जे न्यायालयामध्ये विधविषयक क्षतिच्या निवारणासाठी कारण देतात. त्यामुळे वादकारण म्हणजे प्रत्येक वस्तुस्थिती, जी जर उलटली गेली, तर वादीला न्यायालयाच्या निर्णयाच्या त्याच्या अधिकाराचे समर्थन करण्यासाठी सिद्ध करणे आवश्यक असेल. दुसऱ्या शब्दांत, हा तथ्यांचा एक समूह आहे, जो त्यांना लागू असलेल्या कायद्याबरोबर घेतला जातो, ज्यामुळे वादीला प्रतिवादीविरुद्ध अनुतोष मिळवण्याचा अधिकार मिळतो. त्यात प्रतिवादीने केलेल्या काही कृतीचा समावेश असणे आवश्यक आहे कारण अशा कृतीच्या अनुपस्थितीत वादकारण कदाचित प्रोद्भूत होईल किंवा उद्भवणार नाही. करार मुंबईमध्ये, म्हणजेच मुंबई उच्च न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्रात अंमलात आणला गेला होता, ही मान्य केलेली स्थिती लक्षात घेता, कराराची अंमलबजावणी देखील मुंबई उच्च न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्रात केली जाणार होती; केवळ बँक हमी दिल्ली येथे अंमलात आणली गेली आणि ती पूर्तता करण्यासाठी मुंबईला पाठवली गेली, त्यामुळे उत्तरवादीला दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या मूळ मूळ न्यायशाखेत दावा करण्यासाठी वादकारण ठरत नाही. खंडपीठाने दिलेला निष्कर्ष योग्य होता आणि बँक हमी अंमलात आणली गेली होती आणि दिल्ली येथील बँकेकडून दायित्व लागू केले गेले होते, त्यामुळे न्यायालयाला अधिकारक्षेत्र मिळाले, हा युक्तिवाद कायम ठेवला जाऊ शकत नाही.

म्हणून, आम्ही असे मत व्यक्त करतो की, दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या मूळ मूळ न्यायशाखेच्या अधिकारक्षेत्रात वादकारणाचा कोणताही भाग उद्भवला नव्हता असा विद्वान एकल न्यायाधीशांचा निष्कर्ष बरोबर होता आणि योग्य न्यायालयात सादर करण्यासाठी वादपत्र परत पाठविण्याचे निर्देश देतो.

त्यानुसार अपील मंजूर करण्यात येते. खंडपीठाचा आदेश रद्दबातल केल्या जातो आणि विद्वान एकल न्यायाधीशांचा आदेश पुनःस्थापित केला जातो. खर्च बसविण्यात आला नाही.

टी. एन. ए अपील मंजूर करण्यात येते.

<u>अस्वीकरण</u>

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".